

„Dobové grafiky či fotografie jsou zajímavou podívanou přibližující minulé události, ale do velké míry dodnes zůstávají i mementem, připomenutím skutečností, na které jsme ve své pýše mále zapomněli. Takzvaná stoletá voda má již jedenáct let zpoždění. Můžeme věřit, že nepřijde?“

(Úryvek z publikace vydané k výstavě Historie povodní v Praze. Konala se od prosince roku 2001 do března roku 2002 v Praze.)

Oslovená stoletá voda nenechala na sebe dlouho čekat. Přišla do Čech v polovině srpna 2002. Byla mocnější a ničivější než povodně, na které se lidé dokázali upamatovat. Po vydatných deštích nabrala povodňová vlna sílu 12. srpna hned v horním toku Vltavy a pustošila jihočeská města. Vltavská přehradní kaskáda už nedokázala povodeň regulovat a oslabit. Rozvodnily se i západočeské řeky Radbuza, Úhlava, Úslava a Mže. Než se slily v Berounku, zaplavily desítky obcí a 13. srpna také Plzeň. Vltava napojená staletou vodou z Berounky pak 14. srpna vtrhla do Prahy v síle pětisetleté vody. Labe za Mělníkem pak dokonalo v dalších dvou dnech dílo zkázy v severních Čechách.

Ničivá záplava měla svou předehru ve dnech 6. až 8. srpna. Nad střední Evropu připlul velký dešťový mrak. Tři dny pršelo a vodní toky poprvé zahrozily. Když 11. srpna dorazila druhá tlaková níže a opět tři dny prudce a vydatně pršelo, země byla tak nasáklá, že už nemohla pohltnout žádnou vodu. Co napršelo, nateklo do koryt potoků a řek. To byla příčina vzniku rozsáhlé povodně.

Předseda české vlády Vladimír Špidla vyhlásil 12. srpna nouzový stav v postižených krajích. Život v městech a obcích začaly řídit krizové štáby. Voda zcela zaplavila 99 obcí s 263 000 obyvateli. Částečně se ocitlo pod vodou 347 měst a obcí. Povodněmi bylo zasaženo přes jeden a půl milionu obyvatel. Opustit svá obydlí muselo 220 tisíc lidí. Škody byly ihned po odeznění přírodní katastrofy odhadnuty na 60 až 90 miliard korun.

Než velká voda sestoupila do plzeňské kotliny, napáchaly přívalové deště a rozvodněné řeky škody ve více než stovce obcí Plzeňského kraje. Za jediný den spadlo tolik vody, jako jindy v kraji za celý měsíc srpen (dlouhodobý průměr byl 75 litrů na metr čtvereční). Stoletou vodu hlásila 12. srpna Sušice, kde se Otava prodrala až na náměstí. Úslava zase krutě zasáhla Blovice a Starý Plzenec. Pod zaplněnou Nýrskou nádrží musely opustit domovy stovky lidí. Úhlava poničila domy ve Švihově, Přešticích, Dolní Lukavici. Několik rybníků v kraji přeteklo nebo nevydržely nápor vody jejich hráze (Kornatický, Kacéřovský nebo Podmokelský rybník). Na to doplatily obce či chatové osady, které neležely přímo u rozvodněných

řek. Rozvodněné řeky Radbuza a Mže nikde nedosáhly úrovně stoleté vody. Přesto Radbuza zaplavila části Horšovského Týna, Staňkova, Holýšova nebo Chotěšova. Stříbro na Mži zažilo padesátiletou vodu. V kraji zasahovaly stovky hasičů, policistů, vojáků i vrtulníky leteckých záchranářů. Na pomoc přijely posily z méně postižených regionů.

V Plzni se ujal vlády nad městem krizový štáb v čele s primátorem Jiřím Šnebergerem. Jako první začala kulminovat Úslava. Nejhůře na tom byli obyvatelé Koterova v ulici Pod chalupami. I když hasiči postavili v noci na 12. srpna před domy protipovodňový zátaras z pytlů naplněných pískem, úder živlu byl silnější. O dvacet čtyři hodiny později hladina Úslavy vystoupala do výše 3,68 metru. Lidé museli pryč. Obvykle korytem řeky proudí 45 cm vody. Vodohospodáři naměřili v Koterově nejvyšší stav v červenci 1954, kdy hladina dostoupala na 270 centimetrů.

V Božkově se stal 12. srpna Božkovský potok poslem blížící se povodně od řeky Úslavy. Potok se proměnil v dravou řeku a zaplavil domy kolem návsi. Božkovem se nedalo projet. Voda z Úslavy pak zatopila božkovskou likérku Stock, která zastavila výrobu, a zle poničila lobezskou stělnici.

Kritickým dnem pro Plzeň bylo úterý 13. srpna. Rozlily se všechny čtyři řeky. Rozvodněný soutok Mže a Radbuzy zaplavil celou Roudnou, Karlovarskou třídu pod kruhovým objezdem, obchodní areál Kaufland a Fišerovo zahradnictví. Evakuace Roudné začala už v noci, hasiči a vojáci odváželi lidi v člunech. Celá čtvrť se v úterý vylidnila, nikdo tam nesměl vkročit. Roudná zůstala bez proudu. V noci na středu se zřítily do vody dva činžovní domy.

Radbuza od časného rána 13. srpna začala rychle zaplňovat patnáct metrů hluboké kamenné koryto v centru města. Kolem nábřeží vyrostly protipovodňové valy. Písek nandávaly do pytlů stovky dobrovolníků společně s hasiči, vojáky a policisty. Hladina Radbuzy opravdu vystoupala až nad úroveň koryta, zdivočelý tok držely na uzdě protipovodňové zátaras. Přesto jimi voda prosakovala a zaplavila Denisovo a Anglické nábřeží, Pražskou ulici, Mlýnskou strouhu. Lidé, kteří přicházeli k nábřeží, hleděli na katastrofu v němém úžasu. Mnoho Plzeňanů vystoupalo na ochoz věže Bartolomějského chrámu, odkud byly vidět zatopené části města jako na dlani. Plzni se navíc roznesla zpráva o protržení Nýrské přehrady. Naštěstí nebyla pravdivá, ale lidem v zatopených částech to na klidu nepřidalo.

Voda se vedrala do centra města také kanalizací. Radbuza zaplavila na pravém břehu měnírnu městských dopravních podniků, podzemí Československé obchodní banky, Povodí Vltavy, Domu kultury, polikliniku na Denisově nábřeží, obchodní dům Tesco, budovu krajského policejního ředitelství a sklepy plzeňského Prazdroje, který zastavil výrobu. Na Anglickém nábřeží se ponořily do vody dům okresního policejního ředitelství, výšková budova Hutního projektu a sousedící banka GE Capital. Lidé museli také utéci z bytů a obchodů v Pražské ulici, které byla pod vodou až po historický dům U Zvonu.

Povodeň neušetřila Štruncovy sady, kde se městský stadion proměnil v obří bazén. Laguna, která se táhla od křižovatky na Rychtářce až k výstavišti, zase přetřela silniční městský průtah.

Doprava v Plzni zkolabovala. Nejezdily trolejbusy ani tramvaje. Náhradní autobusová doprava byla slabou náplastí. Vedení města proto rozhodlo, že cestující nemusejí platit jízdné. Kromě mostu Milénia byly ve středu města všechny mosty nepřístupné. Zcela bez dopravního spojení s centrem se ocitla čtvrť Doubravka. Do města nesměly vjet kamiony, které stály na dálnici po obou stranách Plzně. Krizový štáb vyzýval: Plzeňané, neusedejte do aut, ostatní se Plzni vyhněte!

V Doudlevcích pod soutokem Radbuzy a Úhlavy se odehrával boj o záchranu plzeňské vodárny. Její zaměstnanci společně s hasiči odčerpávali přitékající vodu, která se nebezpečně blížila k srdci technologického zařízení na výrobu pitné vody. Hladina se zastavila pár centimetrů od mety, jejíž překročení by mělo pro město katastrofální důsledky – zůstalo by bez pitné vody.

Pod Bílou Horou zaplavila Berounka novou čistírnu odpadních vod, které byla ve zkušebním provozu. Bylo jasné, že splašky z Plzně budou do řeky proudit bez kompletního pročištění nejméně dva měsíce, než se podaří obnovit i technologii biologického čištění. Berounka na Bílé Hoře kulminovala 13. srpna v 16. hodin odpoledne, kdy hladiny byla ve výši 7,25 metrů (průměrný stav je 1,5 metru). Podle propočtů vodohospodářů chybělo do stoleté vody pár desítek centimetrů. Přesto podle dostupných historických měření nikdy v Berounce pod Bílou Horou neteklo více vody.

V pozdním odpoledni 13. srpna sice hladiny řek přestaly stoupat, ale Plzeňané s obavami hleděli k řece Mži, která do té doby nepřinesla ani padesátiletou vodu. Čekali přívalovou vlnu od Hracholuské přehrady. Do ní den přitékalo až 300 kubíků vody za vteřinu, ale odtékalo jen třetinové množství. Bylo zřejmé, že se nádrž rychle zaplní a bude třeba vypouštět podstatně více vody. Vodohospodáři tipovali nejméně 170 kubíků za vteřinu, což by způsobilo zvednutí hladiny v Plzni na soutoku Mže s Radbuzou a na Berounce na Bílé Hoře až o jeden metr. Lidé v Radčicích se připravovali na noční evakuaci, stejně jako obyvatelé některých obcí ležících mezi přehradou a Plzní. Naštěstí se předpoklady nesplnily, přítok do Hracholusek rychle zeslábl, a tak stačilo vypouštět necelých 130 kubíků vody za vteřinu. Obávaná přívalová vlna od přehrady v noci na středu 14. srpna do Plzně nepřišla. Povodeň začala slábnout a ustupovat. Velká voda z ulic rychle zmizela, nastala doba odčerpání lagun, které neměly kam odtéci, a vody ze sklepů zatopených domů. Dobrovolníci, armáda i hasiči se vrhli na úklid. V ulicích se začaly kupit hromady vyhozených věcí, které voda zničila.

Nervozita panovala na Roudné, kde se lidé chtěli vrátit do svých příbytků a uklízet. Jenže zřícené domy byly varováním, aby nejprve Roudnou prohlédli odborníci a posoudili statiku objektů. Město nakonec muselo nátlaku obyvatelů Roudné ustoupit. Lidé se mohli vrátit na vlastní riziko do domů, které statické ještě podrobně neprozkoumali, a začít s úklidem následků přírodní katastrofy. Vojáci a dobrovolníci jim pomáhali až do září.

Smutný osud potkal obytný blok U Zvonu v Pražské ulici. Jeho statika byla vážně narušená. Problém zvětšovala tramvajová trať vedoucí kolem. Město stálo před rozhodnutím: Buď nákladně opravit dům za cenu výluky v tramvajové dopravě, nebo se bloku zbavit a nájemníkům poskytnou jiné byty. Nakonec se město rozhodlo pro demolicí. Sto dvacet let starý dům, kde kdysi měl dílny František Křížík a vyráběl tam obloukové lampy, byl odstřelen dopoledne 30. srpna. O den později skončil v kraji nouzový stav.

Při srpnové povodni bylo v Plzni evakuováno přes půl tisíce lidí. Dva domy se zřítily při povodni, dalších deset silně poškozených staveb muselo být zbouráno, když voda opadla. Město přidělilo 78 bytů lidem, kteří o své domovy přišli při přírodní katastrofě. Škody na městském majetku byly měsíc po povodni odhadovány na 705 milionů korun.

Město Plzeň se rozhodlo přehodnotit plán zátopových území a učinit některá protipovodňová opatření tak, aby omezilo rozpínavost vodního živlu, který může kdykoliv znovu udeřit silou stoleté vody.

Jiří Pirník

Zakoupením této knihy jste přispěli
300 korunami lidem postiženým povodněmi.
Děkujeme Vám jejich jménem.

Všechny peníze utržené z prodeje knihy
poplynou na konto 492 472 0217/0100,
které zřídilo město Plzeň za účelem veřejné
sbírky, jejíž výtěžek je určen na pomoc
obětem povodní v Plzni.

O použití peněz bude rozhodovat
Zastupitelstvo města Plzně.

Nakladatelství Fraus

Goethova 8
301 31 Plzeň
tel.: 377 321 069
fax.: 377 224 594
e-mail: info@fraus.cz
www.fraus.cz

ISBN 80-85784-56-4

9 788085 784565